

Warszawa, 24 V 2022 r.

Ks. prof. dr hab. Marian Kowalczyk SAC
Wydział Teologiczny UKSW
w Warszawie.

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Ks. mgr lic. Sylwester Fiećko SAC, Parafia – podstawowym miejscem urzeczywistniania nowej ewangelizacji w świetle posoborowego nauczania Kościoła, Wydział Teologiczny UKSW w Warszawie, Warszawa 2022, ss. 20, (Promotor: ks. prof. dr hab. Czesław Parzyszek SAC)

1. Problem badawczy

Rozprawa doktorska ks. Sylwestra Fiećki wpisuje się w aktualną sytuację społeczno-kulturową Europy i świata, który przeżywa głęboki kryzys spowodowany odchodzeniem od wartości chrześcijańskich na skutek zjawisk, które niszczą samą substancję tych wartości. W odpowiedzi na ten kryzys Doktorant podjął się opracowania roli parafii jako podstawowego miejsca ewangelizacyjnej misji Kościoła w świetle nauczania posoborowego. Już te słowa pozwalają uznać w sposób jednoznaczny trafność sformułowania tematu i jego zasadność. Temat w pełni odpowiada również treści rozprawy.

W prezentacji wkładu papieży okresu posoborowego: od Pawła VI do Franciszka, Autor zastosował metodę analityczno-syntetyczną. W części analitycznej materiał źródłowy stanowią dokumenty Soboru i synodów zwoływanych przez wszystkich papieży posoborowych – z wyjątkiem zmarłego 33 dni po wyborze Jana Pawła I – oraz nawiązujące do tych wiekopomnych dokumentów nauczanie papieskie: encykliki, adhortacje listy, orędzia i przemówienia. Autor odwołuje się także do dokumentów kongregacji. Widocznym aspektem wymienionych źródeł jest personalizm w ujmowaniu spraw ludzkich i ewangelizacyjnej misji Kościoła. W części syntetycznej Doktorant stara się poddać ocenie dorobek omawianych papieży oraz dokumentów Magisterium Kościoła w szerokim kontekście obszernej literatury przedmiotu oraz teologicznej problematyki zagadnienia, zawartej w literaturze pomocniczej.

2. Ogólne omówienie rozprawy

Dysertacja doktorska ks. mgr. lic. Sylwestra Fiećki obejmuje cztery rozdziały, które zostały poprzedzone wstępem ukazującym problemem, metodę badawczą i cel rozprawy, z uwzględnieniem wykorzystanej literatury jako tworzywa niezbędnego do zrealizowania tematu.

W pierwszym rozdziale Doktorant syntetycznie, ale z dużą dokładnością odnosi się do dechrystianizacji współczesnego świata oraz jego wielorakich zagrożeń, traktując je jako swoiste znaki czasu w kontekście wezwania do przeciwstawienia się trendom nowego ateizmu, które sięgają dalej niż kiedykolwiek w dziejach ludzkich. Na naszych oczach wielu do niedawna jeszcze gorliwych wyznawców Chrystusa zdyskredytowało wartość wiary i praktyk religijnych. Kościół coraz częściej jest postrzegany jako instytucja archaiczna i całkowicie bezużyteczna we współczesnym, „nowoczesnym” świecie. Jeżeli nawet obserwuje się jakiś rodzaj troski o człowieka, to dokonuje się on bez żadnego odniesienia do transcendencji i celu ostatecznego.

W dalszej części wywodów ks. Fiećko omawia zwłaszcza relatywizm doktrynalny i moralny, a także sekularyzm, związany z kulturą postmodernizmu. W paragrafie drugim Autorowi chodzi o nowe formy dotarcia z przesłaniem ewangelicznym do tych, którzy żyjąc w nowym świecie społeczno-kulturowym, ulegli dechrystianizacji, przejawiającej się zwłaszcza w degradacji małżeństwa i rodziny. Badanie „znaków czasu” nie jest celem samym w sobie, lecz działaniem, którego zadaniem jest zdobycie wiedzy na temat uwarunkowań: społecznych, kulturowych i psychologicznych ludzi, do których jest kierowane przesłanie nowej ewangelizacji, która nie może się ograniczyć do przekazu samych form teologicznych, ale powinna być tak prowadzona, by pozwoliła autentycznie jednoczyć człowieka z Chrystusem i na Jego obraz kształtować ludzkie życie na wszystkich jego płaszczyznach.

Rozdział drugi dysertacji ukazuje istotę i kierunki nowej ewangelizacji. Autor sięgnął tu do bogatej literatury i przedstawił istotę i kierunki nowej ewangelizacji w sposób bardzo uporządkowany. Jest to zbieżne z pierwszą po Soborze doktryną na temat ewangelizacji, którą sprecyzował św. Paweł VI w adhortacji *Evangelii nuntiandi*: „Obowiązek ewangelizacji należy uważać za łaskę i właściwe powołanie Kościoła; wyraża on najprawdziwszą jego właściwość. Kościół jest dla ewangelizacji,

czyli po to, aby głosił i nauczał słowa Bożego, ażeby przez nie dochodził do nas dar łaski” (EN 14).

Przy ewentualnym przygotowaniu tekstu do druku należałoby jednak oczyścić tekst z pewnych powtórzeń, które jawią się w wymiarze argumentu potwierdzającego poprzedzający je wniosek, ale mimo wszystko w innym kontekście powtarzają wywody drugiego paragrafu pierwszego rozdziału, które noszą tytuły: „Nowa ewangelizacja – kluczem odnowy współczesnego świata” oraz „Konieczność podjęcia dzieła nowej ewangelizacji”. Pochylając się nad istotą i kierunkami nowej ewangelizacji, Autor pracy nakreśla zwłaszcza jej zawartość pojęciową. Jest przy tym świadomy, że nowa ewangelizacja wymaga zdolności rozumienia, w jaki sposób uzasadnić sensowność własnej wiary, ukazując Jezusa Chrystusa, jedyne Zbawiciela ludzkości. Taki sposób uzasadniania miał na uwadze św. Jan Paweł II, wprowadzając termin „nowa ewangelizacja”. Ks. Fiećko twórczo nawiązuje do słów zawartych w encyklice *Veritatis splendor*: „Moment historyczny, który obecnie przeżywamy, a w każdym razie przeżywają go liczne narody, stanowi wielkie wezwanie do «nowej ewangelizacji», to znaczy do głoszenia Ewangelii zawsze nowej i zawsze niosącej nowość; do ewangelizacji, która musi być prowadzona z nową gorliwością, nowymi metodami i z zastosowaniem nowych środków wyrazu” (VS 106). Nie wystarcza być wezwanym do chrześcijaństwa, ale trzeba stać się chrześcijaninem nie tylko przez pragnienie, zamiar, ale przez realizację chrześcijaństwa, której owocem ma być „nowy człowiek”, „nowe społeczeństwo” oraz „cywilizacja miłości” (por. punkty paragrafu drugiego omawianego rozdziału). Zwracając uwagę na wspomnianą realizację chrześcijaństwa, w adhortacji apostolskiej *Evangelii gaudium* papież Franciszek uczy, że ludzie, do których skierowana jest nowa ewangelizacja, nie potrzebują – przynajmniej na samym początku – szczegółowych i zaawansowanych zagadnień teologicznych albo filozoficznych dowodów na istnienie Boga (w związku z tym keryks nie musi być wykwalifikowanym teologiem), lecz ukazania, że Bóg jest i może realnie działać w konkretnie ludzkiego życia. W pierwszej kolejności liczy się bycie świadkiem” (EG 120). Słowa te konstruktywnie uzasadnił Autor pracy.

Rozdział trzeci nosi tytuł: „Rola parafii w życiu Kościoła”. Na pierwszy rzut oka takie sformułowanie tytułu, jak również treść rozdziału odbiegają od głównego celu rozprawy. Problematyka w nim zawarta jest jednak uzasadniona w rozdziale następnym, wieńczącym wywody pracy. Z treści rozdziału dowiadujemy się

o teologicznym miejscu parafii w życiu Kościoła, o wspólnotowym charakterze parafii, o parafii w nauczaniu Jana Pawła II (tutaj można zapytać, dlaczego Autor wyróżnił tylko jednego papieża. Czyżby pozostali o roli parafii w życiu Kościoła milczeli?). Można jednak obronić taki tytuł paragrafu, albowiem odniesienia do parafii bez trudu znajdujemy we wszystkich encyklikach Jana Pawła II. Specjalne miejsce poświęca Papież Polak parafii w posynodalnych adhortacjach apostolskich, które mają profil na wskroś pastoralny. Tematyki parafialnej nie pomijają również listy apostolskie, orędzia, katechezy w czasie audiencji generalnych i z okazji modlitwy Anioł Pański, a także przemówienia i homilie w czasie podróży apostolskich oraz alokucje wygłaszane do najbliższych współpracowników papieża w urzędzie pasterskim. Należy wreszcie uwzględnić słowa kierowane do zgromadzeń synodalnych czy do biskupów podczas wizyt *ad limina apostolorum*. Zwieńczeniem rozdziału jest paragraf ukazujący kierunki odnowy parafii. Doceniając taką problematykę, warto przypomnieć, iż w myśl nauczania Soboru Watykańskiego II parafia nie jest tylko najmniejszą komórką hierarchicznie zbudowanego Kościoła, ale staje się ona Kościołem Bożym i powołanym przez Boga nowym ludem Bożym (por. KK 26, 28), przy czym musi ona być otwarta na diecezję, a przez nią na Kościół powszechny.

W myśl przytoczonych wskazań Soboru, w konkluzji wywodów rozdziału trzeciego Doktorant podkreśla, że „w parafii ukazuje się Kościół jako wspólnota ludzi zjednoczonych mocą Słowa Bożego, liturgii, zwłaszcza eucharystycznej oraz codziennej miłości braterskiej. Parafia powinna się stawać, wspólnotą, gdyż wtedy realizuje ona istotę swego powołania. Oznacza to, że parafia winna rozwijać swój wspólnotowy charakter. Parafia jest w ramach diecezji lokalną wspólnotą Ludu Bożego, zespalającą się wertykalnie i horyzontalnie z Chrystusem, tworząc wspólnotę wiary, kultu i miłości braterskiej” (s. 150).

Ostatni rozdział rozprawy doktorskiej, noszący tytuł „Parafia – wspólnota ludzi świeckich w dziele nowej ewangelizacji” usiłuje odpowiedzieć na pytanie: Jaki model organizacji należy wdrażać w parafii, aby mogła ona pełnić swoją podstawową, czyli ewangelizacyjną misję? Najpierw Doktorant koncentruje uwagę na teologicznych podstawach ewangelizacji świeckich, wskazując na ich odpowiedzialny udział w ewangelizacji, następnie zaś opisuje, na czym polega natura i dziedziny działalności ewangelizacyjnej wiernych świeckich. Ukazuje też parafię jako „wspólnotę wspólnot”

oraz kryteria i cechy „kościelności” ruchów i wspólnot formacyjnych, by w ostatnim paragrafie czwartego rozdziału oraz całej dysertacji zwrócić uwagę na ruchy i wspólnoty religijne jako podmiot nowej ewangelizacji, której celem – jak uczył św. Jan Paweł II – jest „kształtowanie dojrzałych wspólnot kościelnych, w których wiara ujawnia się i urzeczywistnia w całym swoim pierwotnym znaczeniu jako przyłgnięcie do osoby Jezusa Chrystusa i do jego Ewangelii, jako spotkanie i sakramentalna komunია z Chrystusem, jako życie w duchu miłości i służby” (ChL34). Na konieczność tworzenia parafii jako wspólnoty wspólnot wskazywał już ks. Franciszek Blachnicki. Nie został on co prawda przywołany w Bibliografii, ale jego myśl towarzyszy wywodom odnośnych paragrafów rozdziału i całej rozprawy. Autor podziela zdanie, że podstawowym elementem budowy parafii jako wspólnoty nowej ewangelizacji musi być zadeklarowane doprowadzenie człowieka do osobowego spotkania z Chrystusem w Kościele, który rozpoczyna ewangelizację od doprowadzenia ludzi do wiary, aby następnie, na mocy apostołskiego i ewangelizacyjnego dynamizmu zdobywać dla Chrystusa ludzi, którzy są wobec Niego obojętni.

W Zakończeniu pracy ks. mgr lic. Sylwester Fiećko wskazuje na nową świadomość Kościoła posoborowego, w świetle której nowa ewangelizacja nie ogranicza się do wyznania wiary w Boga, ale akcentuje konieczność dawania świadectwa wiary. W ostatnim akapicie rozprawy Doktorant przypomina, że „nowa ewangelizacja to tworzenie takiej wspólnoty uczniów Chrystusa, która pociąga innych ludzi i która najpierw swoim sposobem bycia – a dopiero później swoim nauczaniem – głosi Chrystusa i Jego Królestwo; to tworzenie takich wspólnot parafialnych, które stają się ikoną Ewangelii, czyli poświadczają własnym sposobem istnienia to, co głoszą. Nowi ewangelizatorzy potrafią formować takie wspólnoty parafialne, które stymulują rozwój ku świętości, rozbudzają ewangeliczne ideały, uwalniają od iluzji, że można znaleźć miłość i nadzieję poza Chrystusem, zdumiewają i zapraszają tych, którzy nie pokochali jeszcze Miłości” (s. 222).

Z pewnością w obecnym czasie Doktorant uwzględniłby również opracowanie zagadnienia odnoszącego się do urzeczywistniania nowej ewangelizacji w kontekście wskazań synodalności, która jest głównym przedmiotem każdej wspólnoty parafialnej. Opracowanie takie musiałoby mieć wzgląd na synodalną formację wiernych świeckich, ubogacając tym samym apostołat laikatu. W opracowaniu takim nie

mogłoby zabraknąć odniesienia do wypowiedzi portugalskiego księdza Paulo Terroso, który uważa, że dzięki Synodowi Kościół powinien włączyć się w dialog ze wszystkimi „sektorami społeczeństwa”, w tym z peryferiami, o których na początku swego pontyfikatu mówił Franciszek, co może wywoływać wewnętrzny opór w niektórych wspólnotach katolickich. Ponadto dopowiedzeniem do wywodów rozprawy byłoby dzisiaj zdanie zaczerpnięte ze strony <https://misyjne.pl/temat/synod-o-synodalnosci/>, zamieszczone w Dziale pod patronatem abp. Adriana Galbasa, Przewodniczącego Rady KEP ds. Apostolstwa Świeckich: „Trwający synod jest szansą stworzenia struktur, mechanizmów, ale przede wszystkim wypracowania bardziej ewangelicznej i włączającej mentalności w Kościele. Nie ma to być nowość, a raczej odnowienie tego, co od początków Kościoła jest jego elementem podstawowym – słuchanie i rozeznawanie”. Przytoczone wypowiedzi potwierdzają aktualność tematu i zachęcają do twórczego włączenia się w dzieło nowej ewangelizacji, także na polu dalszych badań naukowych.

3. Ocena metodologiczno-formalna

Dysertację ks. mgr. lic. Sylwestra Fieckiego otwiera strona tytułowa i „Wstęp”, który poprzedza wykaz skrótów i bibliografia. Część zasadnicza jest ukonstytuowana przez cztery rozdziały oraz zakończenie. Należy zauważyć, iż Wstęp pracy, w którym odnajdujemy uzasadnienie podjęcia tematu rozprawy, jej cel, podmiot i przedmiot badawczy, czasowy i terytorialny rozprawy, charakterystykę materiałów i źródeł badawczych, metodę badań i zasygnalizowanie struktury rozprawy oraz prezentację treści poszczególnych rozdziałów, spełnia wszystkie wymogi metodologiczno-formalne. Podobnie jest z konstrukcją poszczególnych rozdziałów, rozpoczynanych wprowadzeniami i zakończonych konkluzjami przeprowadzonych wywodów. Cenne jest udokumentowane dojście do wniosków pracy, zawartych w jej zakończeniu.

Odnosząc się do bibliografii, należy stwierdzić, iż zebrane źródła i dokumenty, jak również bogata literatura przedmiotu i literatura pomocnicza spełniają wymogi reprezentatywności omawianego tematu. Z pewnością ubogaceniem wywodów byłoby odniesienie się także do literatury wykraczającej poza ujęcia polskojęzyczne. Przejrzyście prezentuje się natomiast sam zapis pozycji, tak w samej bibliografii, jak i w przypisach, chociaż zdarzają się w nich drobne uchybienia. Od razu rzuca się w oczy prezentacja w Bibliografii dokumentów papieskich. Doktorant wymienia

papieży w porządku alfabetycznym, wyniku czego papież Paweł VI znalazł się na ostatnim miejscu wykazu. Z pewnością częściej stosowany i trafniejszy jest wykaz chronologiczny. Ukazuje on bowiem rozwój nauczania papieskiego w danej kwestii. Umieszczenie w ocenianej dysertacji dokumentów papieża Pawła VI na pierwszym miejscu byłoby uzasadnione faktem, że właśnie ten papież, w 10. rocznicę zakończenia Soboru Watykańskiego II, proklamował adhortację apostolską *Evangelii nuntiandi*, która zawiera szczegółową charakterystykę ewangelizacji i jest płaszczyzną odniesienia dla nowej ewangelizacji w nauczaniu posoborowym.

4. Ocena wartości rozprawy

Rozprawa doktorska ks. Sylwestra Fiecki to opracowanie bardzo wnikliwie oceniające ewangelizacyjne działania Kościoła katolickiego, zwłaszcza w Polsce i na Wschodzie Europy oraz zagrożenia niesione przez współczesne prądy kulturowe, wyrażane w sekularyzmie, nihilizmie, relatywizmie, które powodują odchodzenie od autentycznych wartości, osłabiając człowieka i niszcząc chrześcijańskie korzenie „starego kontynentu”.

W opracowaniu podjętego problemu Doktorant oparł się na bardzo bogatym materiale źródłowym, zawartym w dokumentach Kościoła katolickiego, starając się w sposób spokojny i jasny ukazać antropologiczną i chrześcijańską wartość obszarów objętych ewangelizacją dla dobra człowieka i wspólnot ludzkich, a także rozwoju kultury prawdziwie humanizującej. Ks. Fiećko zasadnie dowodzi, że nowa ewangelizacja, aby była skuteczna, musi być poprzedzona starannym rozeznaniem wielorakich kontekstów, które kształtują życie współczesnego człowieka.

Obraz ukazanych przez Doktoranta ewangelizacyjnych działań parafii wskazuje jednoznacznie na autentyczne wartości chrześcijańskie, nieodzowne dla budowania duchowego i kulturowego potencjału odrodzonego społeczeństwa, przy zachowaniu wskazań posoborowej doktryny Kościoła.

Autor jest świadomy, że celem głównym ewangelizacji jest ontyczny związek z Kościołem poprzez korzystanie z sakramentów, zwłaszcza chrztu, bierzmowania i Eucharystii, ściśle związanej z korzystaniem z w miarę częstym przystępowaniem do sakramentu pokuty i pojednania. Sakramenty te, wraz z podejmowaniem osobistych

działań nad przemianą własnego życia dają realną nadzieję na osiągnięcie zbawienia (por. Franciszek, Encyklika *Evangelii gaudium*, 232-233).

Po przestudiowaniu opracowania można bez trudu wynieść przekonanie o bardzo poprawnej zdolności ks. Sylwestra Fiecki, który dał się poznać jako gorliwy duszpasterz parafialny i głosiciel rekolekcji, do podejmowania tego rodzaju zadań na płaszczyźnie naukowej. Należy również docenić wkład Promotora rozprawy doktorskiej, który jest specjalistą w dziedzinie nowej ewangelizacji i z pewnością angażował się w rozstrzygający przekaz ocenianej dysertacji. Tego dzieła należy więc pogratulować także Księdzu Promotorowi.

5. Zagadnienia do dyskusji

Mimo szeroko omówionej problematyki, zwłaszcza w publikacjach promotora, nie brak terenów naukowych i postulatów, które w kontekście ewangelizacyjnej działalności parafii można jeszcze doprecyzować. W związku z tym recenzent pragnie postawić następujące kwestie do dyskusji:

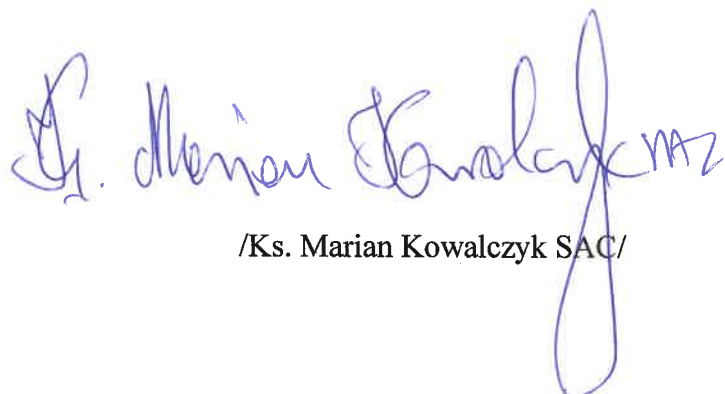
Duszpasterze w znacznej mierze obejmują swoim oddziaływaniem tylko tych, którzy jeszcze przychodzą do Kościoła. Tymczasem – jak wynika z wywodów pracy – posługa kapłana ewangelizatora w życiu parafii jako wspólnoty wspólnot powinna ogarniać parafian niepraktykujących. W jaki sposób można tego dokonać w świetle posoborowego nauczania Kościoła?

Autor przyznaje, iż oddzielnego opracowania wymaga ukazanie roli poszczególnych stanów w kościele i w parafii. Jak można te stany zintegrować, w celu osiągnięcia nowych duszpasterskich rozwiązań właściwych urzeczywistnieniu nowej ewangelizacji?

Z rozprawy wynika, że nowi ewangelizatorzy potrafią formować takie wspólnoty parafialne, które pomagają w realizacji powszechnego powołania do świętości. Czy w ramach urzeczywistnienia nowej ewangelizacji można zrobić jeszcze więcej w dziedzinie promocji szerszego udziału wiernych w ruchach, wspólnotach i stowarzyszeniach kościelnych?

6. WNIOSEK KOŃCOWY

Rozprawa doktorska ks. Sylwestra Fiećki spełnia wymogi stawiane tego typu rozprawom i po jej publikacji może dobrze służyć wspólnotom parafialnym w urzeczywistnianiu nowej ewangelizacji w kolejnych dziesięcioleciach XXI wieku. Mając na uwadze w pełni źródłowe opracowanie rozprawy doktorskiej, przedstawione poprawnym stylem językiem, wnoszę do Rady Instytutu Teologii Wydziału Teologicznego UKSW o kontynuowanie przewodu doktorskiego ks. mgr. lic. Sylwestra Fiećki celem nadania mu stopnia naukowego doktora nauk teologicznych.

/Ks. Marian Kowalczyk SAC/